

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ
БОЙОВИХ ДІЙ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: здобувач 2 курсу 07-211М групи
Спеціальності 231 Соціальна робота
Освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»
Пасько Наталя Павлівна

Керівник: доктор філос. н., професор
Костючков Сергій Карпович

Рецензент: координатор напрямку МК
Херсон від організації Альянс
громадського здоров'я
Воротинцев Сергій Юрійович

Івано - Франківськ 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ БОЙОВИХ ДІЙ.....	8
1.1. Ветерани бойових дій як специфічна соціальна група.....	8
1.2. Нормативно-правове забезпечення соціального захисту ветеранів в Україні.....	11
1.3. Теоретичні підходи до організації соціальної роботи з ветеранами.....	15
Висновки першого розділу.....	18
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ.....	19
2.1. Діяльність державних інституцій у системі соціальної підтримки ветеранів (аналіз державних органів, програм, законодавства).....	19
2.2. Роль місцевих громад та громадських організацій у підтримці ветеранів (з описом системно-ресурсної моделі соціальної допомоги....	22
2.3. Комплексна допомога ветеранам: проблеми та виклики сучасності	28
2.4. Інноваційні практики соціальної інтеграції та реабілітації ветеранів (з порівняльним аналізом української, американської та європейської моделей).....	31
Висновки другого розділу.....	38
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

Актуальність дослідження. Повномасштабна війна стала тяжким, але доленосним випробуванням для українського суспільства. Вона докорінно змінила політичні, економічні й соціальні процеси, посилила вже наявні проблеми й створила нові виклики, які потребують комплексного, науково обґрунтованого підходу.

Одним із ключових завдань держави є належна підтримка захисників — тих, хто безпосередньо бере участь у бойових діях і забезпечує оборону країни. Ветерани бойових дій нині становлять одну з найуразливіших соціальних груп. Наслідки війни проявляються не лише у фізичних травмах, а й у психологічних розладах, що потребують тривалого відновлення, реабілітації та соціальної адаптації. Багато ветеранів стикаються з труднощами у працевлаштуванні, відновленні родинних зв'язків, соціальної активності та підтриманні ментального здоров'я.

У цих умовах особливого значення набуває діяльність соціальних служб і фахівців соціальної роботи, які є ключовою ланкою між ветераном і державою, між людиною та спільнотою. Соціальна робота виконує координувальну функцію, поєднуючи ресурси державних структур, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та міжнародних партнерів.

Сьогодні в Україні формується нова модель соціальної підтримки ветеранів — науково обґрунтована, інноваційна й орієнтована на потреби конкретної людини. Вона враховує кращий міжнародний досвід і водночас адаптується до українських реалій воєнного часу. Недостатня розробленість науково-методологічної бази, обмеженість практичних напрацювань і відсутність системного підходу у сфері соціальної підтримки ветеранів зумовлюють необхідність подальших досліджень.

Ветерани як специфічна соціальна група потребують не лише медичної чи психологічної допомоги, а й створення умов для професійної реінтеграції, активної участі у житті громади, розвитку соціальних контактів і підтримки їхніх родин. Практика діяльності центрів соціальних послуг доводить, що ефективна допомога ветеранам має бути одним із пріоритетних напрямів державної соціальної політики, адже від цього залежить рівень соціальної стабільності, згуртованості та національної безпеки.

Таким чином, **актуальність теми «Організація соціальної роботи з ветеранами бойових дій в сучасній Україні»** визначається масштабом соціальних викликів, породжених війною, і потребою у впровадженні сучасних, комплексних підходів до організації соціальної роботи з ветеранами бойових дій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано відповідно до наукової теми кафедри філософії, соціології та соціальної роботи «Сучасні технології формування професійної активності в умовах трансформації сучасного українського суспільства» (державний реєстраційний № 0117U006790). Тему роботи обговорено та затверджено на засіданні кафедри філософії, соціології та соціальної роботи (протокол від 02.09.2025 р. № 2).

Мета роботи — комплексно проаналізувати організацію соціальної роботи з ветеранами бойових дій в Україні, визначити її теоретичні засади, практичні механізми, проблеми й перспективи розвитку.

Завдання дослідження:

1. Розглянути теоретико-методологічні основи соціальної роботи з ветеранами бойових дій.
2. Дослідити нормативно-правове забезпечення соціального захисту ветеранів.

3. Проаналізувати діяльність державних інституцій, місцевих громад і громадських організацій у сфері підтримки ветеранів.

4. Визначити основні проблеми системи соціального супроводу ветеранів, застосовуючи системно-ресурсну модель соціальної допомоги.

5. Оцінити сучасні інноваційні практики соціальної підтримки ветеранів і можливості їх упровадження на локальному рівні.

6. Надати пропозиції щодо вдосконалення системи соціальної роботи з ветеранами та їхніми родинами на основі інтегрованої моделі соціального партнерства.

Об'єкт дослідження – система соціальної роботи з ветеранами бойових дій в Україні.

Предмет дослідження – форми, методи та інноваційні моделі організації комплексної соціальної допомоги ветеранам бойових дій та членам їхніх родин в сучасній Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів: аналіз наукової літератури, законодавчих актів та нормативно-правових документів; порівняння результатів попередніх досліджень; узагальнення основних аспектів соціальної роботи з ветеранами та членами їхніх сімей.

Застосовано методи спостереження за процесами надання соціальних послуг, інтерв'ювання та анкетування ветеранів і членів їхніх родин, контент-аналіз звітів центрів надання соціальних послуг та медіа-публікацій. Для обробки даних — методи статистичного аналізу, порівняльного вивчення національних і міжнародних практик та експертних оцінок ефективності підходів.

Такий комплекс методів забезпечив поєднання теоретичних положень із практичними аспектами соціальної роботи з ветеранами бойових дій та їхніми сім'ями.

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає у розробленні цілісного підходу до практичного впровадження системи комплексної моделі соціальної допомоги підтримки ветеранів бойових дій у воєнний і післявоєнний період. У роботі запропоновано модель соціальної підтримки ветеранів, як інтегровану систему, що поєднує медичні, психологічні, соціальні та професійно-освітні напрями допомоги.

Поглиблено аналіз міжвідомчої взаємодії, розвитку партнерства між державними структурами, територіальними громадами, ветеранськими об'єднаннями та міжнародними організаціями. Узагальнено досвід локальної громади, зокрема Нововоронцовської, як приклад децентралізованої моделі соціальної підтримки. Обґрунтовано необхідність створення єдиної електронної системи обліку ветеранів, цифровізації процесів управління послугами та моніторингу ефективності.

Дослідження також визначає інноваційні напрями розвитку ветеранської політики — впровадження програм реінтеграції, розвиток ветеранських просторів, систем наставництва та нову соціальну парадигму, у якій ветеран розглядається не як об'єкт допомоги, а як активний учасник суспільного життя.

Практична цінність отриманих результатів випускної роботи.

Практична цінність проведеного дослідження полягає у його безпосередній користі для системи соціальної роботи з ветеранами бойових дій та членами їхніх родин. Отримані результати мають прикладний характер і можуть бути використані у діяльності центрів надання соціальних послуг, управлінь соціального захисту, ветеранських хабів та інших установ, що працюють із військовими, демобілізованими особами та їхніми сім'ями. Запропоновані рекомендації сприяють розвитку методологічних підходів до організації соціальної підтримки, удосконаленню механізмів соціального супроводу, цифровізації

процесів і розбудові системи «єдиного вікна». Результати можуть бути використані також у підготовці фахівців соціальної сфери під час викладання освітніх компонент: «Соціальна робота з ветеранами», «Соціальна підтримка сімей ветеранів», «Інноваційні практики соціальної інтеграції ветеранів».

Практична значущість роботи полягає в поєднанні науково обґрунтованих висновків із реальними потребами системи підтримки ветеранів, що робить її результати придатними для впровадження у практику соціальної роботи та розбудови місцевих політик підтримки захисників України.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були обговорені на засіданнях кафедри філософії, соціології та соціальної роботи ((протокол від 07.10.2025 р. № 3),.). Крім того, вони знайшли відображення у науковій публікації: ***Пасько Н.П. Комплексна допомога ветеранам бойових дій: досвід, проблеми та інновації в Україні. Магістерські студії: електронний альманах. 2025. Вип. XXV. С. , де проаналізовано сучасний стан системи підтримки ветеранів, визначено ключові проблеми її функціонування та окреслено перспективи розвитку.***

Структура роботи: включає вступ, два розділи, 7 підрозділів, висновки, перелік використаних джерел (47 найменувань) та додатку. Основний обсяг дослідження представлено на 42 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ БОЙОВИХ ДІЙ

1.1. Ветерани бойових дій як специфічна соціальна група

Соціальна робота є важливою складовою гуманітарної політики держави, спрямованою на підтримку людини у подоланні складних життєвих обставин, відновлення її соціальних функцій і забезпечення гідного рівня життя. Її головна мета полягає у тому, щоб допомогти особистості не лише вижити у кризовій ситуації, а й мобілізувати внутрішні ресурси для подальшого розвитку, самореалізації та відновлення віри у власні сили.

В основі соціальної роботи лежать цінності людяності, справедливості, рівності та поваги до гідності кожної людини. Вона об'єднує правові, психологічні, педагогічні, економічні та соціокультурні механізми, що дає змогу комплексно відповідати на потреби клієнта. Поєднання наукового підходу, етичних принципів і практичного досвіду робить соціальну роботу не лише професією, а й формою служіння суспільству [11;21;40].

У сучасних умовах соціальна робота виступає ключовим інструментом реалізації соціальної політики, сприяє захисту прав людини, зміцненню соціальної справедливості та розвитку громадянського суспільства. Фахівці соціальної сфери стають посередниками між людиною та державою, забезпечуючи доступ до послуг, ресурсів і можливостей для поліпшення якості життя [11; 40].

Динаміку цієї сфери визначають масштабні соціальні трансформації — війна, міграція, демографічні зміни, економічні кризи. Відтак соціальна робота постійно адаптується, впроваджує інноваційні технології, цифрові сервіси та партнерські моделі взаємодії держави, громад і громадських організацій. В умовах воєнного стану її роль

посилюється, адже підтримка людини стає також питанням національної безпеки та стійкості суспільства.

Отже, соціальна робота сьогодні — це не лише допомога у подоланні проблем, а інструмент відновлення людяності, гідності й надії, що поєднує професійні знання, моральні цінності та практичні дії задля зміцнення соціальної єдності.

Коли йдеться про ветеранів бойових дій, соціальна робота набуває особливого змісту та значення. Ця категорія має унікальний життєвий досвід, який поєднує силу, стійкість і самопожертву, з можливими травматичними наслідками війни. Ветерани — це люди, які пройшли екстремальні випробування, пережили втрату побратимів, і відчули тривалий психологічний і фізичний стрес. Тому вони потребують не лише матеріальної підтримки, а насамперед комплексної допомоги — психологічної, соціальної, професійної, медичної та моральної [7; 10; 34].

Соціальна робота з ветеранами — це не просто надання послуг, а процес повернення людини до активного, усвідомленого життя, відновлення внутрішньої сили, самоповаги та віри у власні можливості. Вона передбачає послідовну соціальну, психологічну та духовну реінтеграцію, у межах якої ветеран відновлює соціальні ролі (працівника, батька, громадянина) і внутрішню цілісність особистості. [34; 36].

Завдання фахівця із соціальної роботи полягає не лише в подоланні наслідків бойового досвіду чи адаптації до нових умов, а й у створенні умов для самозцілення, самоактуалізації та пошуку нового сенсу життя. Соціальний працівник виступає партнером і наставником, який підтримує ініціативу клієнта, допомагає побачити перспективу розвитку та супроводжує зміни.

Така діяльність вимагає високого рівня емпатії, професійної підготовки та розуміння психологічних особливостей ветеранів. Її

основа — повага, довіра й співпереживання, без яких неможливо досягти стійких результатів. Кожен ветеран має власну історію й темп відновлення, тож індивідуалізація допомоги є принциповою умовою ефективності.

Як зазначає українська науковиця Т. В. Семигіна, соціальна робота з ветеранами потребує узгодженої міжвідомчої взаємодії: державних органів, місцевої влади, соціальних служб, громадських організацій, волонтерських ініціатив і ветеранських спільнот. Саме таке поєднання забезпечує адресність підтримки, унеможливорює дублювання функцій і створює умови для сталого розвитку системи допомоги [40].

Соціальна робота з ветеранами бойових дій охоплює кілька ключових напрямів:

- психологічна допомога — зменшення наслідків посттравматичних розладів, відновлення емоційної рівноваги, формування навичок саморегуляції та подолання тривоги, агресії, провини чи ізоляції.
- соціально-правова підтримка — захист прав, відновлення документів, оформлення пільг, вирішення житлових і трудових питань.
- професійна адаптація — працевлаштування, перекваліфікація, розвиток ветеранського підприємництва;
- медико-соціальна реабілітація — відновлення фізичного стану, доступ до протезування, санаторно-курортного лікування, фізіотерапії та спорту;
- соціально-педагогічна підтримка — розвиток комунікативних навичок, профілактика конфліктів, відновлення родинних стосунків, підтримка виховання дітей у сім'ях військових [7; 15; 28].

Відповідно до міжнародних стандартів, соціальна робота з ветеранами має спиратися на принципи гуманізму, добровільності, конфіденційності, партнерства, індивідуального підходу та поваги до гідності людини. Ці засади є універсальними, але в роботі з ветеранами набувають особливого значення, адже кожен має різний рівень

травматизації, різні потреби та різну траєкторію повернення до мирного життя.

Відтак завдання соціальної роботи — не тільки допомогти подолати труднощі, а й розкрити потенціал людини, мотивувати до саморозвитку, участі в житті громади, волонтерстві та громадських ініціативах [21].

Таким чином, ветерани бойових дій — це специфічна соціальна група, для якої характерне поєднання високої моральної сили та вразливості до соціальних і психологічних наслідків війни. Соціальна робота з ними — багаторівневий, міждисциплінарний процес, що поєднує правові, психологічні, освітні та соціально-економічні компоненти й спрямований на відновлення людського потенціалу, збереження гідності та забезпечення активної участі ветеранів у житті суспільства [27].

Питання соціального захисту ветеранів варто розглядати через призму чинного законодавства та державних механізмів підтримки, які визначають порядок і зміст роботи соціальних служб. Саме нормативна база, державні програми та узгоджена співпраця різних установ створюють основу для щоденної практичної допомоги ветеранам у громадах і забезпечують реальну ефективність соціальної підтримки.

1.2. Нормативно-правове забезпечення соціального захисту ветеранів в Україні

Європейська інтеграція, що посилилася після підписання та ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, визначила нові стратегічні орієнтири державної соціальної політики. Україна взяла курс на формування соціально орієнтованої моделі держави, у центрі якої перебуває людина — її гідність, права та можливості.

В умовах воєнного стану та тривалої збройної агресії ці засади набувають особливої значення, адже соціальний захист ветеранів війни сьогодні — це не лише питання гуманітарної політики, а й один із важливих елементів національної безпеки та суспільної стабільності.

Нормативно-правова база соціального захисту ветеранів в Україні становить багаторівнева система, що охоплює Конституцію України, спеціальні закони, підзаконні нормативні акти, урядові постанови та міжнародно-правові документи [15; 16; 17; 25; 37; 39].

Основоположні принципи соціального захисту закріплені у статті 46 Конституції України, яка гарантує право кожного громадянина на соціальне забезпечення у випадку втрати працездатності, безробіття, старості, хвороби або інших обставин, що призводять до соціальної вразливості [25].

Базовим документом є Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (від 22 жовтня 1993 року) [17]. Він визначає категорії осіб, що належать до ветеранів війни, а також механізми реалізації їхніх прав, пільг і соціальних гарантій.

Серед ключових положень Закону — право ветеранів на безоплатне медичне обслуговування, пільгове житлово-комунальне забезпечення, першочергове отримання житла, працевлаштування, доступ до психологічної допомоги, санаторно-курортного лікування та соціальної адаптації.

Після початку російської агресії проти України у 2014 році законодавство зазнало істотних змін. До переліку категорій ветеранів було включено добровольців, учасників територіальної оборони, волонтерів, а також членів сімей загиблих військовослужбовців і цивільних осіб, які постраждали внаслідок бойових дій.

Ці зміни демонструють, гнучкість нормативної бази та її адаптацію до сучасних викликів війни та до потреб українського суспільства.

Вагому роль у забезпеченні прав ветеранів відіграють постанови Кабінету Міністрів України, які конкретизують порядок надання пільг, компенсацій і соціальних послуг.

Ці документи деталізують механізми реалізації законодавчих норм, визначають виконавців, порядок фінансування програм і контролюють ефективність використання бюджетних коштів.

Разом з тим, практика застосування законодавства свідчить про наявність проблем:

- надмірна бюрократизація процедур оформлення пільг і допомог;
- слабка комунікація між центральними та місцевими органами влади;
- дублювання функцій різних відомств;
- нестача фінансових і кадрових ресурсів;
- недосконалість системи обліку потреб ветеранів.

Особливої уваги потребує взаємодія центрального та місцевого рівнів управління. Органи місцевого самоврядування фактично несуть основний тягар реалізації державної політики щодо підтримки ветеранів, але часто не мають доступу до відповідних державних баз даних або інструментів моніторингу.

Тому створення Єдиного державного реєстру ветеранів війни та його інтеграція з базами даних територіальних громад є важливим кроком до забезпечення прозорості, адресності й персоналізації надання соціальних послуг [14; 37].

Європейський вектор розвитку України значно впливає на формування національної соціальної політики. Держава поступово імплементує міжнародно-правові стандарти, визначені документами Організації Об'єднаних Націй, Міжнародної організації праці (МОП) та Ради Європи [39]. Вони закріплюють принципи рівного доступу до послуг, недискримінації, поваги до людської гідності, гендерної

чутливості, соціальної інклюзії та участі сімей ветеранів у програмах реабілітації.

Впровадження таких принципів сприяє гармонізації українського законодавства з європейськими підходами та посиленню правових гарантів ветеранів.

Важливе значення має Закон України «Про соціальні послуги» (2019 р.), який заклав основу для децентралізації системи соціальної роботи. Він розширив можливості залучення громадських, волонтерських та благодійних організацій до реалізації державних програм підтримки ветеранів [15]. Такий підхід відповідає європейській моделі партнерства «держава — громада — громадянське суспільство», де взаємодія різних секторів забезпечує сталість соціальної підтримки.

Позитивним прикладом для України є практика країн Європейського Союзу — Польщі, Чехії, Німеччини, — де реалізується принцип «ветеран як партнер держави». Ветерани там не лише отримують допомогу, а й беруть участь у розробці політик, формуванні програм і контролі за їх виконанням.

В Україні цей підхід лише формується, однак уже створено ветеранські ради, дорадчі органи при міністерствах, консультативні ради при громадах. Такі механізми сприяють відкритості, прозорості та підвищенню довіри ветеранів до державних інституцій.

Отже, нормативно-правове забезпечення соціального захисту ветеранів в Україні розвивається динамічно, демонструючи прагнення до європейських стандартів і принципів соціальної справедливості. Його подальше вдосконалення потребує цифровізацію процедур, посилення повноважень територіальних громад, підвищення прозорості у використанні бюджетних коштів і розширення участі ветеранських організацій у процесах прийняття рішень [27].

Це не лише правовий, а й стратегічний напрям державної політики, який забезпечує гідне життя ветеранів, сприяє їхній інтеграції у суспільство та формує довіру громадян до держави.

1.3. Теоретичні підходи до організації соціальної роботи з ветеранами

Соціальна робота з ветеранами бойових дій — це не просто надання допомоги, а цілісний процес відновлення людини після важких життєвих випробувань. Це складна, багатовимірна діяльність, що поєднує правові, психологічні, соціально-економічні та управлінські аспекти. Теоретичне осмислення цього напрямку допомагає глибше зрозуміти потреби ветеранів, визначити ефективні механізми підтримки й створити моделі, здатні повернути людину до повноцінного життя у мирному середовищі.

Одним із провідних методологічних орієнтирів сучасної соціальної роботи є системний підхід, який розглядає ветерана як частину взаємопов'язаної соціальної системи — родини, громади, суспільства й держави [40]. Ветеран не є ізольованою особою — його добробут залежить від гармонійної взаємодії між соціальними інститутами. Проблеми, з якими стикаються ветерани — психологічні травми, дезадаптація, соціальна ізоляція — потребують не лише індивідуального втручання, а й спільних зусиль родини, громади й держави.

На практиці системний підхід втілюється через комплексні програми підтримки, які охоплюють не тільки самого ветерана, а й його близьке оточення. Соціальні служби дедалі частіше запроваджують сімейно орієнтовані моделі допомоги, що сприяють відновленню родинних зв'язків, нормалізації психологічного клімату та профілактиці повторної ізоляції [21;35].

Важливе місце у сучасній соціальній теорії посідає ресурсний підхід, який базується на ідеї внутрішнього потенціалу людини. Він

орієнтується не на проблеми, а на можливості, сильні сторони та життєвий досвід ветерана [4]. У роботі з ветеранами цей підхід означає активізацію їхніх власних ресурсів — професійного досвіду, лідерських якостей, почуття відповідальності, здатності до самодопомоги. У багатьох громадах створюються ветеранські бізнес-інкубатори, проводяться тренінги самозайнятості, діють програми мікрокредитування. Психологічна складова полягає у формуванні впевненості, мотивації до саморозвитку та відчуття власної гідності [29].

Не менш важливим є екосоціальний підхід, який підкреслює взаємозв'язок людини із соціальним, природним та інституційним середовищем. Для ветеранів це означає надання координованої допомоги — медичної, освітньої, правової, психологічної. На практиці цей підхід реалізується через створення центрів комплексної підтримки ветеранів, де за принципом «єдиного вікна» поєднано реабілітаційні, юридичні та соціальні послуги [43]. Такі центри вже діють у багатьох регіонах України та відповідають європейським стандартам інтеграції.

Особливе місце займає реабілітаційний підхід, спрямований на відновлення фізичного, психологічного та соціального потенціалу ветерана. Його реалізація передбачає роботу міждисциплінарних команд — соціальних працівників, лікарів, психологів, юристів і реабілітологів. Важливою складовою є індивідуальні плани відновлення, розроблені з урахуванням конкретних потреб людини, які реалізуються у співпраці з Міністерством у справах ветеранів, МОЗ та органами соціального захисту [30].

Центральним у соціальній роботі є гуманістичний підхід, що ґрунтується на визнанні гідності кожної людини. У роботі з ветеранами це означає спільне ухвалення рішень — не «для ветерана», а разом із ним. Така взаємодія ґрунтується на довірі, відкритості та партнерстві, що посилює ефективність допомоги й відновлює відчуття самоповаги.

Сьогодні в Україні формується інтегративний підхід, який поєднує найкращі риси системного, ресурсного, екосоціального, реабілітаційного та гуманістичного напрямів [40]. Він передбачає:

- комплексність — поєднання медичних, психологічних, правових і соціальних послуг;
- індивідуалізацію — врахування досвіду, травматичних переживань і темпу відновлення кожного ветерана;
- партнерство — тісну взаємодію держави, громади, волонтерських і громадських організацій.

У межах дослідження використано системно-ресурсну модель соціальної допомоги ветеранам, яка поєднує три ключові компоненти:

1. Системний — координація роботи сім'ї, громади, служби та державних інституцій; соціальний працівник виступає посередником між усіма рівнями допомоги.

2. Ресурсний — акцент на внутрішніх можливостях ветерана, підтримка його ініціативи, розвиток лідерського потенціалу, наставництва, волонтерства.

3. Партнерський — міжвідомча взаємодія держави, громади, бізнесу, неурядових і міжнародних організацій.

Завдяки цій моделі соціальна робота стає живою системою підтримки, у якій ветеран не пасивний отримувач послуг, а активний учасник процесу відновлення. Соціальний працівник допомагає людині побачити власні ресурси, знайти шлях до стабільності й знову відчувати свою цінність для суспільства.

Висновки першого розділу

Теоретичні основи соціальної підтримки ветеранів бойових дій окреслюють складну й водночас життєво важливу сферу сучасної соціальної політики. Соціальна робота з ветеранами — це не просто комплекс послуг, а гуманістична діяльність, спрямована на відновлення

людської гідності, віри у власні сили та повернення до активного життя в громаді.

Дослідження показує, що ветерани формують специфічну соціальну групу, яка поєднує високий рівень патріотизму та внутрішньої сили з підвищеною вразливістю до психологічних і соціальних наслідків війни. Їхній шлях до мирного життя часто супроводжується переживанням втрат, емоційним виснаженням, труднощами з адаптацією, що потребує професійної, скоординованої та співчутливої підтримки.

Сучасна система соціальної роботи в Україні ґрунтується на низці взаємодоповнювальних підходів: системному, ресурсному, реабілітаційному, екосоціальному та гуманістичному. Вони дають змогу розглядати ветерана не як пасивного отримувача допомоги, а як активного суб'єкта змін, спроможного впливати на власну життєву ситуацію. Особливу ефективність у практиці демонструє системно-ресурсна модель, що поєднує індивідуальну роботу з розвитком інституційної спроможності громад та партнерством між державними й недержавними структурами.

Психологічний компонент соціальної підтримки є визначальним. Кризові ситуації, спричинені бойовим досвідом або різкою зміною умов життя, потребують розуміння механізмів психологічного захисту та формування навичок саморегуляції. Професійна робота фахівця спрямована не лише на подолання травматичного досвіду, а й на розвиток внутрішніх ресурсів, формування стійкості, довіри та здатності до самопомоги.

Таким чином, соціальна робота з ветеранами — це багаторівневий, міждисциплінарний процес, що поєднує знання, емпатію та партнерство. Її реалізація забезпечує не лише індивідуальну реабілітацію, а й зміцнення соціальної єдності суспільства, що є ключовим чинником стійкості держави в умовах війни та післявоєнного відновлення.

РОЗДІЛ 2.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

2.1. Діяльність державних інституцій у системі соціальної підтримки ветеранів (аналіз державних органів, програм, законодавства)

Система соціальної підтримки ветеранів в Україні вибудовується навколо державної політики, головною метою якої — забезпечення гідного рівня життя учасників бойових дій та членів їхніх родин. Вона поєднує правові, організаційні, економічні й психологічні інструменти, реалізується через мережу центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спеціалізованих установ і партнерських громадських ініціатив [12; 21].

Після початку російсько-української війни у 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення 2022 року, роль держави у формуванні системи підтримки ветеранів суттєво посилилася. Україна взяла курс на створення комплексної інтегрованої системи, яка поєднує соціальні, медичні, освітні, психологічні та правові механізми допомоги.

Ключовим координатором цієї політики є Міністерство у справах ветеранів України (створене у 2018 р.), яке відповідає за формування державної політики у сфері соціального захисту ветеранів, реінтеграцію у цивільне життя, розвиток ветеранського руху та забезпечення медико-психологічної реабілітації [32]. Згідно з офіційними звітами, з 2022 року державна політика у сфері ветеранства стала одним із головних пріоритетів, а країна рухається до створення цілісної системи підтримки, зорієнтованої на потреби кожного ветерана.

Одним із важливих інструментів Міністерства є Єдиний державний реєстр ветеранів війни (постанова КМУ №700 від 14.08.2019). Його мета — забезпечити повний облік, верифікацію та

персоналізацію соціальних послуг. Інтеграція Реєстру з локальними базами органів місцевого самоврядування дає змогу громадам оперативно отримувати достовірну інформацію про кількість ветеранів, їхні потреби та зміни статусів [14]. Це підвищує адресність допомоги, прозорість процесів і дозволяє більш ефективно планувати ресурси.

Значну роль у реалізації державної ветеранської політики відіграє Український ветеранський фонд (створений у 2021 р.), діяльність якого спрямована на підтримку ветеранських ініціатив, розвиток підприємництва, фінансування освітніх, культурних і реабілітаційних проєктів [20]. Такий підхід узгоджується з європейськими моделями, де держава не обмежується соціальними виплатами, а створює умови для самореалізації ветеранів, їхньої участі в суспільному житті та розбудови власних спільнот.

На державному рівні діє низка цільових програм, що охоплюють ключові напрями підтримки:

- медичне забезпечення — функціонування мережі військових шпиталів і закладів МОЗ, що здійснюють лікування, протезування та реабілітацію;
- психологічна реабілітація — діяльність центрів підтримки та програм Мінсоцполітики і Мінветеранів;
- професійна адаптація — перекваліфікація, співпраця зі службою зайнятості, гранти на започаткування власної справи;
- соціальні виплати та пільги — у межах Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [30].

У 2023 році започатковано пілотний проєкт «Інститут помічника ветерана» (постанова КМУ №652), який передбачає індивідуальний супровід кожного ветерана. Помічник допомагає орієнтуватися в адміністративних процедурах, координує взаємодію з органами влади та соціальними установами, що суттєво підвищує доступність і результативність підтримки [37].

Важливим кроком цифровізації стало створення онлайн-платформи «е-Ветеран», яка надає можливість отримати інформацію про пільги, консультації, вакансії та освітні програми у зручному форматі. Це не лише полегшує доступ до послуг, а й зміцнює довіру ветеранів до держави, сприяючи розвитку відкритого електронного врядування [35].

Помітну роль відіграє співпраця з міжнародними партнерами — USAID, IOM, UNDP, International Medical Corps та іншими донорами. Завдяки цим програмам створюються центри реінтеграції, підтримується ветеранське підприємництво, впроваджуються освітні, культурні та реабілітаційні ініціативи [19; 41]. За даними Мінветеранів, лише у 2024 році реалізовано понад 40 проєктів, що охопили близько 100 тисяч ветеранів і членів їхніх родин.

Водночас державна система має низку проблем, серед яких:

- відсутність єдиного координуючого центру міжвідомчої взаємодії;
- надмірна бюрократизація процедур;
- нерівний доступ до якісних реабілітаційних послуг, особливо у сільських громадах;
- кадровий дефіцит підготовлених фахівців соціальної роботи;
- недостатня гендерна чутливість програм, зокрема щодо потреб жінок-військовослужбовиць і родин ветеранів.

Станом на 2025 рік держава поступово переходить від пільгової моделі до комплексної реабілітаційної, яка поєднує соціальні, медичні, психологічні та освітньо-професійні компоненти. Головна мета такої трансформації — створити умови для самореалізації ветеранів, розвитку ветеранських спільнот і посилення їхньої соціальної активності [1].

Отже, діяльність державних інституцій у системі соціальної підтримки ветеранів становить фундамент сучасної ветеранської політики України. Вона поступово набуває системного, децентралізованого й цифровізованого характеру. Подальший розвиток цієї сфери потребує розширення партнерства між державою, громадами,

ветеранськими об'єднаннями та міжнародними організаціями, що дозволить забезпечити не лише соціальний захист, а й реальну інтеграцію ветеранів у суспільство — як активних, гідних і шанованих громадян своєї держави.

2.2. Роль місцевих громад та громадських організацій у підтримці ветеранів (з описом системно-ресурсної моделі соціальної допомоги)

Один із ключових вимірів сучасної ветеранської політики реалізується на локальному рівні — у територіальних громадах, де відбувається безпосередній контакт ветерана з фахівцем. Саме тут забезпечуються швидке реагування, індивідуальний підхід, адресність і гнучкість рішень.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» органи місцевого самоврядування уповноважені розробляти та впроваджувати місцеві програми підтримки ветеранів і їхніх сімей, забезпечувати доступ до соціальних послуг і координувати міжвідомчу взаємодію [18]. Процес децентралізації відкрив громадам можливість будувати власні, адаптовані до місцевого контексту моделі допомоги, які враховують реальні потреби людей.

До ключових напрямів діяльності місцевих громад належать:

- психологічна стабілізація — групи взаємопідтримки, мобільні бригади психологів, «зелені кімнати» для емоційного відновлення;
- медико-соціальний супровід — забезпечення засобами реабілітації, скерування на лікування, допомога в оформленні документів;
- професійна адаптація — співпраця з центрами зайнятості, наставництво, підтримка ветеранського підприємництва;
- житлові та соціально-побутові питання — допомога з ремонтами, участь у програмах компенсацій;

- освітньо-культурна інтеграція — клуби ветеранів, заходи пам'яті, тренінги з фінансової й цифрової грамотності [13].

Для спрощення процедур громади створюють міні-офіси «єдиного вікна» в ЦНАПах і центрах надання соціальних послуг, де ветеран може одночасно отримати консультацію юриста, психолога, соціального працівника та подати необхідні документи.

Системно-ресурсна модель соціальної допомоги ветеранам:

У межах цього дослідження Пасько Наталією Павлівною розроблено системно-ресурсну модель соціальної допомоги ветеранам бойових дій (СРМ-СДВ). Дана модель була розроблена на основі аналізу чинних підходів до соціальної реабілітації ветеранів, результатів спостережень та особистого практичного досвіду роботи в соціальній сфері. Модель поєднує принципи системного, ресурсного та партнерського підходів, розроблених у працях Т. Семигіної, А. Капської, С. Костючкова та адаптованих до умов локального рівня соціальної роботи в українських громадах.

Мета моделі:

Створення цілісної, інтегрованої системи соціальної підтримки, яка забезпечує безперервний маршрут допомоги ветеранові — від первинного звернення до стійкої соціальної інтеграції в громаді.

Основні принципи:

- Людяність і гідність — орієнтація на особистість, а не на статус.
- Адресність і індивідуалізація — персоналізований план допомоги.
- Комплексність — поєднання медичних, психологічних, соціальних, правових і професійних послуг.
- Партнерство — взаємодія державних, громадських і міжнародних інституцій.
- Самоактивація — використання власних ресурсів ветерана.
- Цифровізація — застосування електронних сервісів, реєстрів і чат-ботів.

Структура моделі (план):

1. Інституційний блок. Координаційна рада громади, протоколи взаємодії, інтеграція з Єдиним державним реєстром ветеранів війни.
2. Сервісний блок. Центр «єдиного вікна» у ЦНАПі або хабі громади; юридичні, психологічні, соціальні консультації; цифровий портал «е-Ветеран».
3. Реабілітаційний блок. Індивідуальні та групові програми відновлення, телемедицина, VR-терапія, сімейно-орієнтована підтримка.
4. Економічний блок. Профдіагностика, перекваліфікація, гранти на ветеранський бізнес, наставництво «ветеран-роботодавець».
5. Громадський блок. Клуби ветеранів, волонтерство, культурні ініціативи, інтеграція родин у життя громади.

Етапи реалізації:

1. Первинне звернення → короткий скринінг потреб.
2. Комплексна оцінка ресурсів ветерана.
3. Розроблення індивідуального плану соціального супроводу.
4. Реалізація плану міждисциплінарною командою.
5. Моніторинг, ревізія, завершення супроводу.
6. Постсупровід і наставництво через ветеранські об'єднання.

Результати, очікувані від моделі:

- Зменшення бюрократії («єдине вікно», е-сервіси).
- Скоординована робота служб без дублювання функцій.
- Відновлення соціальних ролей ветерана (працівник, батько, громадянин).
- Підвищення якості життя, психологічної стабільності та рівня працевлаштування.

Упровадження системно-ресурсної моделі соціальної допомоги ветеранам (СРМ-СДВ) має свою ефективність насамперед на рівні місцевого самоврядування, де поєднуються державні механізми,

потенціал громади та ініціативи громадських організацій, що допомагає формувати стабільне середовище підтримки та розвитку.

Реалізація системно-ресурсної моделі соціальної допомоги ветеранам (СРМ-СДВ) була здійснена Пасько Наталією Павлівною під час професійної діяльності у Комунальному закладі «Нововоронцовський центр надання соціальних послуг» Нововоронцовської селищної ради, що дозволило перевірити дієвість моделі у реальних умовах місцевого самоврядування та соціальної роботи.

На етапі апробації було створено міждисциплінарну команду, до складу якої увійшли місцеві фахівці із соціальної роботи, психолог, юрист, медичний працівник та ветерани. Було відпрацьовано механізм первинного скринінгу потреб ветеранів, проведено індивідуальні оцінки ресурсів, розроблено та реалізовано персоналізовані плани соціального супроводу. У співпраці з місцевим ЦНАПом та обласним департаментом соціального захисту фахівці налагодили процедури комунікації та цифрового обліку звернень. Реалізація моделі на практиці підтвердила її адаптивність до умов невеликих громад і мала свої результати в якості соціальних послуг, зокрема у напрямках психологічної підтримки, соціальної реінтеграції та професійної адаптації ветеранів.

Основні принципи даної моделі узгоджуються з напрямками державної політики та сучасними ініціативами органів місцевого самоврядування в інших регіонах країни. З метою підтримки ветеранів у 2025 році було ухвалено Комплексну програму підтримки ветеранів, їхніх родин і сімей полеглих Захисників і Захисниць на 2025–2027 роки, метою якої є створення інтегрованої системи соціальної допомоги, що поєднує державні інструменти, можливості громади та потенціал неурядових організацій.

Громада активно розвиває партнерства з містами Дніпро, Львів, Черкаси, Хмельницький, Чернігів та Кривий Ріг, що забезпечує

професійний обмін досвідом, впровадження сучасних практик і скорочення часу від звернення до результату.

- Місто Дніпро — проєкт «Ветеранський простір» із психологічною допомогою, групами відновлення та бізнес-грантами;
- Місто Львів — Центр підтримки ветеранів за принципом «one-stop», модель якого адаптовано до ЦНАП Нововоронцовської громади;
- Місто Черкаси — мобільні команди для виїзних прийомів у віддалених селах;
- Місто Хмельницький — наставницькі програми «роботодавець—ветеран»;
- Місто Чернігів — мікрогранти для швидких локальних ініціатив;
- Місто Кривий Ріг — система професійної діагностики й перекваліфікації з подальшим працевлаштуванням.

Діючі ініціативи Нововоронцовської громади

- Психологічна підтримка — робота «зеленої кімнати», груп саморегуляції, сімейних тренінгів і консультацій для ветеранів та їхніх родин.
- Правова допомога — консультаційний пункт у Центрі соцпослуг із питань пільг, ВЛК/МСЕК, майнових і житлових справ.
- Матеріальна підтримка — одноразові виплати, продуктові та гігієнічні набори, базові медичні засоби.
- Робота й бізнес — ярмарки вакансій, курси перекваліфікації, мікрогранти на ветеранські майстерні й малі агропроєкти.
- Культурна інтеграція — клуб «Ветеран і громада», події пам'яті, розвиток волонтерства як інструменту відновлення суб'єктності.
- Цифровізація — дні інформування та чат-бот, який допомагає подати електронні заяви й отримати консультацію.

Партнерська екосистема — Громада вибудувала мережу з понад 200 партнерів, серед яких державні, громадські, благодійні та міжнародні структури. Серед них:

Громадська організація «Нова Генерація» (Херсон), Центр живої історії «Олешя», Громадська організація «ПРОЛІСКА» (Харків), Благодійний Фонд «Час служити» (Київ), Громадська організація «Десяте квітня» (Одеса), Регіональна асоціація територіальних громад (Миколаїв), Благодійний Фонд «Карітас» (Львів), Громадська організація «Південна стратегія розвитку», Громадська організація «Спільно Хаб» (Запоріжжя), волонтерський рух «Разом до Перемоги» (Чернігів) тощо.

Завдяки цій системі співпраці громада сформувала потужну екосистему підтримки ветеранів, у якій поєднуються соціальні, правові, освітні, психологічні й культурні ресурси. Особливості моделі Нововоронцовської громади:

- інтегровані сервіси «в одному місці»;
- локальні реєстри потреб, синхронізовані з ЄДРВВ;
- цифрові інструменти — мобільні застосунки й чат-боти;
- системна координація між владою, медичною сферою, НУО та ветеранськими об'єднаннями.

Як зазначають Т. Семігіна, А. Капська та С. Костючков, ефективна соціальна робота з ветеранами неможлива без поєднання системного, ресурсного й партнерського підходів, коли фахівець виступає не лише посередником між людиною та державою, а координатором цілісної мережі підтримки [21; 27; 40].

Саме такий підхід реалізується у практиці Нововоронцовської громади, де локальна соціальна політика базується на засадах людяності, самодостатності та партнерства, перетворюючи допомогу на процес відновлення довіри й соціальної активності. Нововоронцовська громада стала прикладом сучасного соціального лідерства, що поєднує професіоналізм, людяність і системність. Вона довела, що навіть у складних умовах війни громади можуть не лише надавати послуги, а створювати середовище гідності, довіри та розвитку, у якому ветеран —

не отримувач допомоги, а співтворець змін. Цей досвід є орієнтиром для інших громад України у розбудові сталих моделей підтримки ветеранів і їхніх родин.

2.3. Комплексна допомога ветеранам: проблеми та виклики сучасності

Система підтримки ветеранів в Україні має багаторівневу будову: державний, регіональний і місцевий рівні, а також потужний пласт громадських ініціатив. Її ефективність залежить від того, наскільки злагоджено працюють державні органи, соціальні служби, медичні та освітні заклади, НУО і волонтери. Сьогодні комплексна допомога — розглядається не як сукупність пільг чи разових виплат, а як цілісний маршрут соціальної, психологічної, медичної, правової та професійної інтеграції людини, що пройшла через досвід війни [40].

Ключові напрями комплексної підтримки:

- 1) Медико-психологічна реабілітація. Фокус — відновлення фізичного та психічного здоров'я, подолання ПТСР, тривожних і депресивних станів [29]. На базі Мінветеранів створено профільні центри (зокрема у Львові, Дніпрі, Києві), у громадах функціонують «зелені кімнати» й кабінети психологічної стабілізації. До роботи залучаються психологи, соціальні педагоги, капелани, волонтери — вони допомагають прожити втрати, зменшити провину перед побратимами, відновити сімейні стосунки.
- 2) Соціально-правова підтримка. Йдеться про пільги, компенсації, відновлення документів, житлові питання, супровід у отриманні статусів. Формат «єдиного вікна» (у ЦНАПах чи центрах соцпослуг) дозволяє зібрати кілька послуг в один візит або через електронний портал. Наприклад, у Нововоронцовській громаді соціальні працівники допомагають із електронним посвідченням ветерана, зверненнями до ПФУ та роз'ясненням законодавчих змін.

3) Професійна адаптація та працевлаштування. Завдання — повернути економічну самостійність. Центри зайнятості проводять перекваліфікацію «під роботодавця», працюють менторські програми, Український ветеранський фонд і «єРобота» надають гранти. Є успішні кейси ветеранських кав'ярень, СТО, швейних майстерень, мініферм у громадах Херсонщини, Дніпропетровщини, Черкащини. Водночас бар'єрами лишаються наслідки травми, прогалини у навичках та невідповідність попиту ринку, тож потрібні наставництво й партнерство з бізнесом.

4) Інформаційно-комунікаційна підтримка. Надійна інформація знімає тривогу й дає відчуття контролю. Державна платформа «е-Ветеран» акумулює дані про гарантії, реабілітацію, навчання, вакансії, медичні сервіси; громади доповнюють це інфокуточками, консультаційними днями, розсилками. Велику роль відіграють онлайн-спільноти взаємопідтримки, де зберігаються зв'язки побратимства.

5) Соціально-психологічна інтеграція. Мета — повернути відчуття належності, визнання і сенсу. Працюють ветеранські клуби, спортивні секції, формати «ветеран-ветерану». У Дніпропетровській області «Ветеранський простір» поєднує допомогу та волонтерську участь самих ветеранів, що посилює ефект реабілітації.

Основні системні проблеми:

- Фрагментарність і слабка координація між державними, місцевими та громадськими структурами. Незважаючи на створення та наявність численних програм, між ними досить часто немає контролю результатів та узгоджених механізмів обміну даними, що призводить до дублювання послуг, втрати ресурсів або вони залишаються невідомими отримувачам.

- Недостатня адресність через обмежений доступ окремих громад до Єдиного держреєстру ветеранів. Громадам важко формувати достовірну аналітику потреб, планувати ресурси, розробляти індивідуальні плани підтримки та робити допомогу прицільною.

- Бюрократичні бар'єри та нерівний доступ до е-сервісів для різних категорій ветеранів. Ці аспекти створюють додаткові перешкоди для бажаючих отримати послуги, особливо у сільських громадах.

- Проблемна професійна адаптація. Значна частина ветеранів не може швидко відновити економічну самостійність внаслідок різних аспектів: травматичний досвід, втрата кваліфікації, зміни на ринку праці тощо.

Психологічна дезадаптація та ізоляція, що вимагає довготривалих програм орієнтованих на роботу з родинами. Соціальні працівники часто підкреслюють: перший запит — щоб їх уважно вислухали.

Сучасні виклики та тенденції:

1. Цифровізація процесів. Єдина інтегрована база даних з доступом громад дасть змогу точно планувати ресурси, відстежувати результати й уникати дублювання.

2. Адаптація міжнародного досвіду. США та ЄС роблять ставку на довгострокову реабілітацію й соціальну інклюзію — не лише лікування, а освіта, праця, життя у громаді. Україна рухається у цьому напрямі, але потребує чіткішого правового поля, інституцій і фінансування.

3. Постійне партнерство «держава — громада — НУО». Практика Нововоронцовської, Львівської, Дніпровської громад показує: сталість результатів забезпечує саме скоординована екосистема, де кожен рівень виконує свою роль.

Соціальний працівник — виступає у ролі навігатора між ветераном і складною системою сервісів. Це допомагає забезпечити індивідуальний супровід ветерана на всіх етапах інтеграції — від первинного звернення до позитивної динаміки та очікуваного результату. У багатьох громадах (зокрема й у Нововоронцовській) фахівці ведуть індивідуальні соціальні картки, складають плани супроводу, відстежують динаміку стану — від перших звернень до працевлаштування. Це переводить роботу з формальної у партнерську.

Система комплексної допомоги ветеранам в Україні — жива й багатовимірна, вона поєднує державні програми, ініціативи громад, НУО та міжнародних партнерів. Її опорні принципи — адресність, системність і партнерство. Водночас ключові вузли напруги — координація, цифровізація, стабільне фінансування та довготривала психосоціальна підтримка — ще потребують розв’язання. Послідовне впровадження е-сервісів, міжвідомчої взаємодії та програм реінтеграції «довгої тривалості» створить підґрунтя для сучасної ветеранської політики, що повертає гідність, сенс і віру в себе.

Розбудова ефективної моделі — це не лише соціальна місія, а складова національної безпеки: ставлення держави до захисників прямо впливає на довіру громадян і суспільну єдність.

2.4. Інноваційні практики соціальної інтеграції та реабілітації ветеранів (з порівняльним аналізом української, американської та європейської моделей)

Реабілітація та соціальна інтеграція ветеранів є одним із ключових напрямів сучасної соціальної політики України. Йдеться не лише про фізичне чи психологічне відновлення, а насамперед про повернення людини до активного життя — працевлаштування, участь у громадських ініціативах, створення сім’ї, волонтерство, самореалізацію та формування позитивного образу ветерана у суспільстві.

Після 2022 року система ветеранської підтримки зазнала суттєвих трансформацій. Завдання полягає не лише у лікуванні наслідків травм, а й у відновленні життєздатності, гідності та соціальної включеності. Інноваційні підходи базуються на міжвідомчій співпраці, цифровізації послуг, децентралізації управління та партнерстві між державою, громадами й громадянським суспільством.

Українська модель інноваційної підтримки:

Із 2014 року формується багаторівнева система, що з 2022-го масштабувалася до національного рівня. Її ядро становлять локальні ветеранські простори — хаби, центри підтримки, «зелені кімнати», де поєднано психологічні, юридичні, медичні, освітні та культурні послуги за принципом «єдиного вікна». За сприяння партнерських громад — міст Дніпра, Львова, Черкас, Хмельницького, Чернігова та Кривого Рогу — у Нововоронцовській селищній громаді створено власну Програму психосоціальної підтримки ветеранів, яка дає можливість отримати консультацію, пройти навчання, долучитися до волонтерських ініціатив або просто відчувти спільність.

«Мені потрібно було не стільки лікування, скільки розуміння», — ділиться учасник програми «Разом до відновлення». Ця фраза влучно передає сутність інновацій: у центрі уваги — людяність, підтримка й емоційна рівновага.

Важливим досягненням стала цифровізація ветеранських послуг. Портал «е-Ветеран» і сервіси Міністерства у справах ветеранів України забезпечують швидкий доступ до державних, освітніх і медичних програм, курсів професійного розвитку, а також грантових можливостей. Це суттєво зменшує бюрократичні бар'єри, спрощує комунікацію та підвищує прозорість процедур [35].

Інноваційність українського підходу ґрунтується на трикутнику взаємодії «держава – громада – громадянське суспільство». Благодійні та громадські організації — Фонд Сергія Притули, «Повернись живим», «Veteran Hub», ГО «Спільно Хаб», International Medical Corps, «Людина в біді», БО «Файне Україне» (Гамбург) — реалізують програми психологічної реабілітації, освіти, грантової підтримки бізнесів та культурної інтеграції. До цих програм активно залучена Нововоронцовська громада, де постійно розширюються можливості для ветеранів і членів їхніх родин.

Спільно з міжнародними партнерами створено Центр ветеранської інтеграції, який діє за мобільною моделлю: арттерапія, сімейні тренінги, індивідуальні консультації, лекції з фінансової грамотності, правової обізнаності та здорового способу життя. Цей формат підтверджує, що реабілітація — це не лише лікування, а насамперед соціальне та духовне відновлення.

Технологічні інновації у реабілітації:

- VR-терапія — безпечне опрацювання тригерів і тривожності у віртуальному середовищі;
- Онлайн-консультації (BetterMe, MentalHelp, «Розкажи мені») — доступність психологічної допомоги для віддалених територій;
- Телемедицина — дистанційні консультації лікарів і психологів, що зменшують бар'єри для сільських громад;
- Мобільні застосунки («Veteran Hub», «Реабілітація онлайн», «Психолог поруч») — цифрові щоденники відновлення, моніторинг стану, нагадування та підтримка.

Ці інструменти не лише пришвидшують реабілітацію, а й повертають ветеранів до активної цифрової взаємодії зі спільнотами, руйнуючи бар'єри ізоляції.

Освіта, кар'єра та підприємництво:

- Програма «Ветеран і кар'єра» (Veteran Hub × Prometheus) — онлайн-курс із професійного розвитку;
- Veteran Career Hub — менторство «ветеран навчає ветерана», кар'єрні консультації, стажування, гранти;
- Грантові програми Мінветеранів для відкриття власної справи, участь у міжнародних ініціативах (зокрема Erasmus+) для професійних обмінів і розвитку.

Такі ініціативи допомагають ветеранам не лише знайти роботу, а й переосмислити роль у мирному житті, використати лідерські навички та бойовий досвід для користі суспільства.

Порівняльний аналіз міжнародних моделей:

У контексті розвитку системи соціальної реабілітації ветеранів важливо проаналізувати, як різні країни вибудовують свої підходи. Порівняння української, американської та європейської моделей дає змогу визначити сильні сторони та адаптувати їх до українських реалій.

Американська модель базується на високій інституційній структурі та комплексному підході. Міністерство у справах ветеранів США (*U.S. Department of Veterans Affairs*) поєднує медичну, психологічну, освітню, соціальну й економічну підтримку. Система охоплює понад 150 медичних центрів і 1300 клінік, а також *Vet Centers* у громадах. Кожен ветеран має координатора, який супроводжує його шлях від звернення до інтеграції. Перевагою є єдина електронна система супроводу, що дозволяє прогнозувати потреби ветеранів і мінімізує бюрократію. Недоліком залишається громіздкість структури й недостатня гнучкість у кризових ситуаціях.

Європейська модель вирізняється громадоцентричністю, субсидіарністю й міжсекторальною взаємодією. Ветерани розглядаються як частина громади, а не окрема група. Основні акценти — на інклюзії, ресоціалізації, партнерстві державних і недержавних інституцій. У країнах ЄС діють програми *Veterans UK*, *Bundeswehr Sozialwerk*, польські «будинки підтримки» та литовські «Центри адаптації», де поєднано навчання, спорт, психологічну підтримку й культуру.

Українська модель поєднує елементи американської системності та європейської гуманістичної децентралізації. Вона більш гнучка, адаптивна й спирається на громади, волонтерство й цифрові сервіси. Успішність визначається п'ятьма компонентами:

1. Системність і координація — створення єдиної бази даних ветеранів та алгоритмів маршрутизації послуг;
2. Партнерство — залучення влади, НУО, бізнесу й міжнародних донорів;

3. Ресурсність — концентрація фінансових, кадрових та інформаційних ресурсів;

4. Інноваційність — впровадження VR-технологій, телемедицини, мультидисциплінарних команд;

5. Людяність і довіра — головна відмінність української практики, яка ґрунтується на емпатії, гідності та взаємопідтримці.

Таким чином, Україна поступово формує власну системно-ресурсну модель соціальної допомоги ветеранам (СРМ-СДВ), у центрі якої — не лише відновлення функцій, а й переосмислення життя, самореалізація та соціальне партнерство.

На місцевому рівні найрезультативнішими показали себе комплексні програми (Нововоронцовська, Львівська, Дніпровська, Чернігівська громади): децентралізація + партнерство з неурядовими організаціями та міжнародними організаціями = швидка, адресна, людяна допомога.

Волонтерські ініціативи створюють «міст довіри» між ветераном і державою, підтримують емоційно, формують культуру взаємної відповідальності.

Інноваційні практики соціальної інтеграції та реабілітації ветеранів в Україні формують нову парадигму — від патерналістської допомоги до партнерської взаємодії. Їхня цінність — у поєднанні технологій, міжвідомчої координації та емпатії. Розвиток ветеранських просторів, цифрових платформ, перекваліфікації, психологічних ініціатив і партнерств із громадами демонструє реальний поступ: ветерани сприймаються не як об'єкти опіки, а як актори суспільних змін.

З метою допомоги ветеранам війни та демобілізованим особам у адаптації до життя в громаді (див. Додаток А) фахівці провели опитування щодо потреб у соціальних послугах. Метод — анкетування з використанням структурованої форми, що дає змогу оцінити поінформованість, задоволеність і запити ветеранів та членів

їхніх родин на соціальні, психологічні, медичні та інформаційні послуги в межах Нововоронцовської територіальної громади.

Метою було: 1. визначити коло актуальних проблем військовослужбовців і їхніх сімей. 2. розставити пріоритети розв’язання цих проблем «тут і тепер» та в перспективі, 3. окреслити сфери, де соціальний працівник може допомогти особисто або організувати залучення профільного спеціаліста [30]. Об’єктами дослідження виступили військовослужбовці та члени їхніх родин.

Вибірка: 87 респондентів (30 військовослужбовців і 57 членів сімей), 39 чоловіків і 48 жінок; серед військових — діючі, учасники бойових дій і ветерани віком 25–59 років. Дослідження відбувалося у два етапи.

Респондентам запропоновано зазначити тип потрібної підтримки: матеріальна, медична, інформаційна, психологічна, юридична, комплексна. За підсумками:

- Нині пріоритетними для військовослужбовців є матеріальні питання, далі — інформаційна та психологічна підтримка, медична допомога і юридичні консультації; потреба в соціальному супроводі фіксується суттєвою .

- У перспективі ключовими запитами є зміцнення здоров’я, психологічна допомога, фінансова підтримка, працевлаштування, питання житла [19].

- Вже сьогодні військові стикаються з проблемами фізичного здоров’я, складністю оформлення документів, психологічними труднощами та браком розуміння з боку суспільства.

Окремий блок запитань стосувався готовності до тривалого соціального супроводу та факту попередніх звернень по допомогу. Серед тих, хто мав досвід звернення, переважали запити на спрощення процедур, зменшення кількості довідок і можливість електронного оформлення. Для родин військових стабільно найвищий пріоритет має

психологічна підтримка; також потрібні інформаційна, матеріальна й юридична допомога.

Нормативні підстави забезпечення: Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей» (гарантії медичної допомоги, санаторно-курортного лікування, проїзду, одноразових виплат тощо) можливість щорічної матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань у межах кошторису МОУ стандарти соціальних послуг консультування та соціальної адаптації ветеранів [16; 30; 38]. Практика засвідчує недостатню поінформованість частини військових щодо своїх прав і процедур отримання допомоги.

Рекомендації за результатами опитування:

1. запровадити періодичні електронні розсилки з переліком пільг/послуг та алгоритмами дій залежно від статусу військовослужбовця, із посиланнями на ЄДРВВ та локальні сервіси [31];
2. створити чат-бот при із базою відповідей і можливістю подання електронних заяв та нестандартних випадків
3. посилити медико-психологічний маршрут: у закладах охорони здоров'я закріпити соціального працівника для допомоги з документами, координації послуг та супроводу (в т. ч. під час проходження ВЛК) [16];
4. розгорнути групові програми підтримки для родин і індивідуальне консультування з залученням сертифікованих фахівців [19].

Український досвід поступово інтегрується в європейський контекст, поєднуючи ефективність, гнучкість і духовну стійкість спільнот. Це основа соціальної згуртованості та національної стійкості.

Саме така модель стане фундаментом сильного, згуртованого й справедливого суспільства, у якому кожен ветеран відчуває себе потрібним, шанованим і захищеним.

Висновки другого розділу

Проведений аналіз практичних аспектів соціальної підтримки ветеранів бойових дій в Україні засвідчив, що ефективна допомога цієї категорії громадян можлива лише за умови тісної взаємодії державних, місцевих і громадських структур. Територіальні громади, як-от Нововоронцовська, демонструють важливу роль децентралізованих моделей соціальної роботи, де допомога надається безпосередньо «поруч із людиною» та ґрунтується на принципах адресності, доступності й партнерства.

Проведене емпіричне дослідження із застосуванням «Опитувальника для ветеранів щодо потреб у соціальних послугах» дозволило виявити реальні запити, труднощі й пріоритети ветеранів на місцевому рівні. Зокрема, більшість опитаних зазначили потребу в психологічній підтримці, реабілітаційних заходах, професійній адаптації, допомозі у працевлаштуванні та правових консультаціях. Отримані дані підтвердили, що для ветеранів важливі не лише матеріальні ресурси, а й можливість бути почутими, залученими до життя громади та мати доступ до якісних соціальних послуг без бюрократичних перешкод.

Практичні результати також доводять ефективність інноваційних підходів — створення ветеранських хабів, мобільних команд підтримки, впровадження цифрових платформ («е-Ветеран»), розвиток менторських програм і психосоціальної реабілітації. Особливу роль у цьому процесі відіграють фахівці соціальної роботи, які виступають посередниками між ветеранами та системою послуг, забезпечуючи не лише формальну допомогу, а й моральну підтримку, довіру та супровід у процесі адаптації. [35].

Отже, результати другого розділу підтверджують, що соціальна робота з ветеранами в Україні поступово переходить від адміністративного до партнерського підходу, орієнтованого на реальні

потреби людини. Практичний досвід територіальних громад і громадських організацій доводить: найбільш ефективною є комплексна модель підтримки, що поєднує психологічну, соціальну, правову, інформаційну та економічну допомогу.

Отримані результати емпіричного дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення місцевих програм соціальної підтримки, підготовки фахівців і розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності соціальної роботи з ветеранами

ВИСНОВКИ

На основі проведеного теоретичного аналізу, нормативного огляду, порівняльного та емпіричного дослідження сформульовано такі узагальнені висновки:

1. Розкрито сутність, структуру та особливості соціальної підтримки ветеранів бойових дій. Поняття «комплексна допомога ветеранам» визначено як систему взаємопов'язаних соціальних, психологічних, медичних, правових і професійних послуг, спрямованих на відновлення соціального статусу, гідності та якості життя військовослужбовців після повернення з війни. Комплексна підтримка базується на принципах адресності, децентралізації, міжвідомчої взаємодії, партнерства, гуманізму та поваги до особистості.

2. Виявлено основні проблеми функціонування системи соціальної допомоги ветеранам. Аналіз законодавчої бази показав фрагментарність нормативного регулювання, дублювання повноважень між інституціями, кадровий дефіцит і нерівномірність доступу до послуг. На практиці складними залишаються процедури отримання допомоги, недостатня цифровізація, відсутність єдиного обліку ветеранів та ефективного механізму моніторингу їхніх потреб.

3. Доведено визначальну роль територіальних громад у реалізації державної ветеранської політики. У контексті децентралізації саме громади виступають основними суб'єктами соціальної підтримки, які забезпечують оперативність і адресність допомоги. Досвід Нововоронцовської селищної громади підтвердив ефективність локальної моделі співпраці між органами влади, соціальними службами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами, що сприяє формуванню довіри та соціальної згуртованості.

4. Науково обґрунтовано та розроблено модель соціальної підтримки ветеранів на локальному рівні. Модель поєднує державні, громадські й

міжнародні ресурси у єдину систему соціального партнерства. Її структура включає п'ять взаємопов'язаних блоків:

- інституційний (координаційна рада, соціальний супровід, міжвідомча взаємодія);
- сервісний (механізм «єдиного вікна», цифрова інтеграція з порталом «е-Ветеран»);
- реабілітаційний (психологічна, медична, арт- та групова терапія, мобільні команди);
- економічний (грантова підтримка, перекваліфікація, наставництво);
- громадський (ветеранські клуби, волонтерство, культурна інтеграція).

Запропонована модель підтвердила практичну ефективність і може бути масштабована на інші громади України.

5. Проведене емпіричне дослідження з використанням «Опитувальника для ветеранів щодо потреб у соціальних послугах» дозволило виявити реальні запити ветеранів — психологічну підтримку, реабілітаційні послуги, професійну адаптацію, працевлаштування та правові консультації. Отримані результати підтвердили значення людяності, комунікації й довіри як ключових чинників ефективності соціальної роботи.

6. Порівняльний аналіз міжнародного досвіду (США, Велика Британія, Німеччина, Польща) показав, що Україна розвиває гібридну модель ветеранської політики, поєднуючи американську структурованість і європейську децентралізованість. Українська система вирізняється високим потенціалом завдяки розвитку громад, ветеранських хабів і партнерств із неурядовими організаціями.

7. Визначено напрями інноваційного розвитку ветеранської політики України: цифровізація процесів, створення єдиного електронного реєстру ветеранів, розвиток VR- і телереабілітації, підтримка

ветеранського підприємництва, менторські програми «ветеран — ветерану», інтеграція освітніх і кар'єрних сервісів, розширення міжвідомчої взаємодії та партнерства з міжнародними донорами.

8. Наукова новизна дослідження полягає у розробленні та теоретичному обґрунтуванні інтегрованої моделі соціальної підтримки ветеранів бойових дій, яка поєднує державні, громадські та міжнародні ресурси й передбачає впровадження інноваційних механізмів психосоціальної реабілітації. Результати розширюють науково-методологічну базу військової соціальної роботи та можуть бути використані для вдосконалення державної ветеранської політики.

9. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх застосування в діяльності центрів надання соціальних послуг, ветеранських офісів, органів місцевого самоврядування, неурядових організацій, а також у навчальних програмах для підготовки соціальних працівників. Матеріали дослідження можуть бути використані при створенні регіональних програм підтримки ветеранів, методичних посібників і навчальних курсів із військової соціальної роботи.

10. Підсумовуючи, комплексна допомога ветеранам бойових дій має розглядатися як стратегічний напрям сучасної соціальної політики держави. Її результативність визначається не лише обсягом ресурсів, а передусім якістю взаємодії між державою, громадою і людиною. Побудова гуманної, інноваційної та партнерської моделі соціальної підтримки сприятиме зміцненню довіри, соціальної єдності, національної стійкості й гідності України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний звіт «Соціальний захист ветеранок і ветеранів: огляд європейських практик». Київ: Представництво ООН в Україні, 2022. 64 с. URL: https://legal100.org.ua/wpcontent/uploads/2024/04/doslidzhennya_soczzahyst_2024-1.pdf
2. Архипова С. П., Бік О. Я. Соціальна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО, звільненими в запас. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2021. № 6(344), ч. 1. С. 64–77. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9240>
3. Артеменко А., Батаєва К. Мілітарна ідентичність та соціальна адаптація ветеранів АТО/ООС. Харків: ХГУ «НУА», 2022. 192 с. URL: http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/2255/3/%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0_2022_%D1%86%D0%B2%D0%B5%D1%82_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf
4. Байєр О. О. Життєві кризи особистості. Київ: НУСТА, 2013. URL: <https://surl.li/ybbskp>
5. Беспалько А., Шумейко А. Основи військово-соціальної роботи у Збройних силах України та арміях провідних країн світу. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Серія «Соціальна робота»*. 2019. Т. 1 № 5. URL: <https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal/article/view/1/1>
6. Бриндіков Ю. Л. Реабілітація військовослужбовців – учасників бойових дій у системі соціальних служб. Хмельницький: Поліграфіст, 2018. 372 с. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=znppn_2017_78%282%29_39

7. Ветеран Hub & IREX. Шлях ветеранів та ветеранок: дослідження про досвід війни і повернення. Київ, 2023. URL: <https://veteranhub.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/doslidzhennia-shliakh-veteraniv-ta-veteranok.pdf>
8. Військово-соціальна робота у Збройних Силах України. URL: <https://studfile.net/preview/5149458/page:9>
9. Гавловський А. Д., Голованова І. А., Харченко Н. В. Аналіз реабілітації учасників Операції Об'єднаних Сил. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2019. № 2. С. 44–49. URL: <https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/visnyk-gigieny/article/view/10479>
10. Григор'єва Н. В. Соціальні інновації у сфері роботи з ветеранами війни. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2021. № 1. С. 56–63.
11. Денисюк О. М., Дуля А.В., Вайнола Р.Х. Актуальні питання соціальної роботи: навчальний посібник. Київ, 2023. 141 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0059445.pdf>
12. Державний стандарт соціальної послуги консультування (Наказ Мінсоцполітики від 02.07.2015 р. № 678). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15#Text>
13. Деякі питання оплати праці фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Постанова КМУ від 02.08.2024 № 868. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/868-2024-п#Text>
14. Єдиний державний реєстр ветеранів війни. Постанова КМУ від 14.08.2019 № 700. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/700-2019-п>
15. Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>
16. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». від 20.12.1991 № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>

17. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». від 22.10.1993 № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>
18. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
19. ІОМ (Міжнародна організація з міграції). Соціальна реінтеграція ветеранів в Україні: акцент на інклюзивність. 2023. Київ, 2023. 44 с. URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/2024-01/veterans-social_reintegration_ukr.pdf
20. Кабінет Міністрів України. Про утворення Українського ветеранського фонду: постанова від 2 вересня 2021 р. № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2021-%D0%BF>
21. Капська А. Й., Пеша І. В., Міхеєва О. Ю., Соляник М. Г. Технології соціально-педагогічної роботи з сім'ями. Київ: Слово, 2015. 323 с. URL: https://pidru4niki.com/78677/sotsiologiya/printsipi_sotsialnoyi_pidtrimki_si_mey
22. Кісарчук З. Г., Омельченко, Я. М., Лазос Г. П. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник. К.: ТОВ «Видавництво «Логос». 207 с. URL: <https://surl.li/hvuydr>
23. Коленіченко Т. (ред.), Вербицька А., Петрик О. Сприяння у працевлаштуванні та створенні бізнесу як шлях до реінтеграції військовослужбовців та ветеранів АТО/ООС в умовах сучасного суспільств: навчально-методичний посібник. Київ: Гнозис, 2020. 144 с. URL: <https://ifsa.com.ua/vidannya/navchalno-metodichnij-posbnik-spriyannya-u-praczevlashtuvann-ta-stvorenn-bznesu-yak-shlyax-do-rentegracz-vjskovosluzhbovczv-ta-veteranv-ato/oos-v-umovax-suchasnogo-susplstva.html>

24. Коленіченко Т. (ред.) Соціальний супровід ветеранів АТО/ООС у процесі їх реінтеграції та адаптації до умов сучасного соціуму: методичні рекомендації. Київ: Гнозіс, 2021. 160 с. URL: <https://ifsa.com.ua/vidannya/metodichn-rekomendacz-soczialnij-suprovd-veteranv-ato/oos-u-proczes-x-rentegracz-ta-adaptacz-do-umov-suchasnogo-soczumu.html>
25. Конституція України. 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
26. Концепція політики щодо ветеранів та їхніх сімей. Експертні рекомендації до формування оновленої державної політики щодо ветеранів та їхніх сімей. Київ, 2023. 109 с. URL: <https://www.pryncyp.com/wp-content/uploads/2024/01/veteranpolicy.pdf>
27. Кіндій І., Костишин Е. Деякі аспекти впровадження зарубіжного досвіду соціально-психологічної адаптації ветеранів та учасників бойових дій в Україні. *Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, курсантів та молодих вчених, 9 листопада 2022 р.; [за ред.: Нагірняка М.Я.]*. Львів: ЛДУ БЖД, 2022. С. 37-43. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/11327/1/%D0%9A%D1%96%D0%BD%D0%B4%D1%96%D0%B9_%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD.pdf
28. Кучеренко С. *Порадник із питань реалізації соціальних гарантій військовослужбовців*. Київ: Гнозіс, 2021. 80 с. URL: <https://ifsa.kiev.ua/vidannya/poradnik-z-pitan-realzacz-soczialnix-garantj-vjskovosluzhbovczv.html>
29. Лазоренко Б., Кальницька К. Теоретична модель соціально-психологічного супроводу реадаптації ветеранів Антитерористичної операції / Операції об'єднаних сил в умовах гібридних війни і миру.

- Наукові студії з соціальної та політичної психології*. 2019. № 44(47). С. 26–36. URL: <https://surl.li/rmomic>
30. Мінсоцполітики. Наказ № 175-Н від 11.04.2024 «Про затвердження Держстандарту соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-24>
31. Мінсоцполітики. Наказ № 429 від 23.06.2020 «Про затвердження Класифікатора соціальних послуг». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20>
32. Міністерство у справах ветеранів України (Мінветеранів) було створено постановою Кабінет Міністрів України від 28 листопада 2018 р. № 986. URL: zakon.rada.gov.ua+1
33. Національна соціальна сервісна служба України. Аналітичний звіт про стан надання соціальних послуг ветеранам. Київ, 2023. 48 с.
34. Омбудсман. Деякі питання щодо визнання військовослужбовців ветеранами війни (12.09.2023). URL: <https://ombudsman.gov.ua/uk/deyaki-pitannya-shchodo-viznannya-vijskovosluzhbovciv-veteranami-vijni>
35. Портал «Е-Ветеран». URL: <https://eveteran.gov.ua/>
36. Постанова КМУ №62 від 21.01.2025 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів з підтримки та допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та членам родин загиблих, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62-2025-%D0%BF#Text>
37. Постанова КМУ № 652 від 23.06.2023 «Пілотний проєкт “Інститут помічника ветерана”». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2023-п>
38. Постанова КМУ № 704 від 30.08.2017 «Про грошове забезпечення військовослужбовців». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-п>

39. Проєкт Ради Європи «Права ветеранів та особового складу Збройних Сил в Україні». URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-council-of-europe-project-rights-of-veterans-and-personnel-of-armed-forces-in-ukraine-launched>
40. Семигіна Т. В. Соціальна робота з ветеранами: сучасні виклики та практики. Київ: Академвидав, 2021. 288 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/342003632_Sucasna_socialna_robot_a
41. UN Office for Veterans' Affairs (UK). *Veterans' Gateway*. URL: <https://www.veteransgateway.org.uk/>
42. US Army. Soldier for Life. URL: <https://soldierforlife.army.mil/>
43. Veteran Hub. Платформа підтримки ветеранів і ветеранок. Київ, 2023. URL: <https://veteranhub.com.ua>
44. Український ветеранський фонд. Діяльність і грантові програми. URL: <https://veteranfund.mva.gov.ua>
45. Харченко Н. В., Голованова І. А. Медико-психологічна реабілітація учасників ООС. Київ, 2022. 112 с.
46. Центр психічного здоров'я та реабілітації ветеранів «Фенікс». Практичні рекомендації. Київ, 2023. 84 с. URL: <https://fenixproject.org/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%81>
47. Шапошникова І. В., Макар М. М. Інноваційні соціальні технології у роботі з учасниками бойових дій. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Педагогіка.* 2024. № 3. URL: <https://reicst.com.ua/pmtp/article/view/2024-3-03-01>

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитувальник для ветеранів щодо потреб у соціальних послугах

Мета: Визначення рівня поінформованості, задоволеності та потреб ветеранів бойових дій і членів їхніх родин у соціальних, психологічних, медичних та інформаційних послугах, які надаються у територіальній громаді.

Респондент: _____

(прізвище, ім'я, по батькові – за бажанням)

Дата заповнення: _____

Місце проживання: _____

1. Який у Вас статус?

- ☐ Учасник бойових дій
- ☐ Особа з інвалідністю внаслідок війни
- ☐ Член сім'ї загиблого (померлого) Захисника / Захисниці України
- ☐ Інше _____

2. Чи зверталися Ви до Центру надання соціальних послуг або інших органів громади для отримання допомоги?

- ☐ Так, неодноразово
- ☐ Так, один раз
- ☐ Ні, не звертався(лась)
- ☐ Не знаю, куди звертатися

3. Які саме послуги Ви отримували або потребуєте? (можна обрати кілька варіантів)

- ☐ Психологічна підтримка (консультації, групи самопідтримки)
- ☐ Медична допомога, реабілітація
- ☐ Матеріальна допомога / гуманітарна підтримка
- ☐ Юридичні консультації
- ☐ Сприяння працевлаштуванню або перекваліфікації
- ☐ Підтримка у вирішенні житлових питань

- ☐ Професійне навчання, менторство, бізнес-гранти
- ☐ Соціальний супровід сім'ї
- ☐ Інше _____

4. Як Ви оцінюєте рівень доступності соціальних послуг у Вашій громаді?

- ☐ Високий — отримати допомогу просто
- ☐ Середній — доводиться чекати або звертатися кілька разів
- ☐ Низький — допомогу важко отримати
- ☐ Не маю інформації про доступні послуги

5. Хто, на Вашу думку, найбільше допомагає ветеранам у громаді?

- ☐ Органи місцевої влади
- ☐ Центр надання соціальних послуг
- ☐ Громадські організації / волонтери
- ☐ Міжнародні фонди
- ☐ Інше _____

6. Які труднощі Ви відчуваєте після повернення з військової служби?

- ☐ Проблеми зі здоров'ям
- ☐ Відсутність роботи або стабільного доходу
- ☐ Психологічна напруга, тривожність
- ☐ Відчуття самотності, нерозуміння з боку оточення
- ☐ Труднощі у спілкуванні з родиною
- ☐ Інше _____

7. Чи знаєте Ви про наявність у громаді програм підтримки ветеранів?

- ☐ Так, детально ознайомлений(а)
- ☐ Щось чув(ла), але не знаю подробиць
- ☐ Ні, не чув(ла) про такі програми

**8. Як Ви вважаєте, які форми підтримки найбільш ефективні?
(оберіть до трьох варіантів)**

- ☐ Психологічна допомога
- ☐ Групи взаємопідтримки ветеранів
- ☐ Курси перекваліфікації, професійне навчання
- ☐ Програми працевлаштування
- ☐ Мікрогранти або підтримка бізнесу
- ☐ Соціальне житло
- ☐ Заходи з культурної реабілітації (спорт, творчість, волонтерство)
- ☐ Інше _____

9. Як Ви оцінюєте ставлення громади до ветеранів?

- ☐ Позитивне, з повагою
- ☐ Байдуже
- ☐ Негативне або упереджене
- ☐ Важко відповісти

10. Ваші пропозиції щодо покращення системи соціальної підтримки ветеранів у громаді:

Дякуємо за участь!

Опитувальник є анонімним і використовується лише з метою удосконалення соціальних послуг для ветеранів бойових дій та членів їх сімей.